

247
EZER ÉV? KÉTEZER?

ANONYMUS LÁTTA...

Székhely a hévizek felett ♦ A longobárdok kincse

Folyik a vita: hány éves Budapest. Ezer, vagy két-ezer? Sokak szerint meg-alapozottabb, ha azt mond-juk: ezeréves főváros. A közvélemény azonban, leg-alábbis nagyrésze, ezt nem fogadja el. S máris több ilyen értelmű hozzászólást kaptunk. „Óbuda elődje, Aquincum húszezer, vagy még több lakosú római székhely, Pannónia Inferior fővárosa volt, s ezért jogos meghatározás: két-ezer éves főváros.”

Ez a vélemény nem új. „Attila király székhelyét állított magának a Duna

mellett, a hévizek felett — írja Anonymus. — Minden régi — értsd: római — épületet megújított. Ezt most Budavárnak hívják.” (Akkor — 1200 körül — még Óbuda neve Buda volt.)

Attila városa

S hogyan szállták meg Óbudát a honfoglalók? „Mikor odaát voltak, tá-bort ütöttek a Duna mel-let: a felhévizekig. (Ma: a Rómaifürdő tája.) Ennek hallatára a Pannónia föld-jén lakó összes rómaiak futással biztosították éle-tüket. Másnap pedig Árpád vezér bevonult Attila ki-rály városába. Ott láttak királyi palotákat, egyese-kei földig romban, máso-ka nem...”

Béla király jegyzőjének leírása nem pontos, hű tu-dósítás. Mégis sok mindent elárul. Egyebek közt azt: Anonymus — alighanem Óbudán is élt — még látta a római városnak a mai-nál jóval teljesebb marad-ványát. Mert az lehet szá-j-hagyomány, hogy Árpád megcsodálta a királyi pala-tákat, de a tárgyilagos megállapítás: *egyesek föld-ig romban, mások nem* — már a kortárs tapasztalata.

Elfeledték?

De az elbeszélés azt is bizonyítja: 1200 körül élt a kontinuitás hite, vagyis: *folyamatos* település volt it: a Duna mellett, egy és ugyanazon város Buda (Óbuda) és római elődje. Sőt: a római város előbb hun királyi székhely — ez ugyan nem valószínű —, majd később a honfoglaló fejedelem szálláshelye lett — ami már több mint valószínű. Lehetséges, hogy Kurszán — Árpád fejedelemtársa — vára a déli ró-mai amfiteátrum. Más szó-val: a kontinuitás nem-csak földrajzi — ugyanott áll Buda (Óbuda), ahol ré-gen a római város épült —, hanem folyamatos a köz-ponti jelleg is. Közismert, hogy Árpád után sok ki-rály szálláshelye volt Óbu-dán.

Viszont az is furcsa: Anonymus nem említi meg Aquincum nevét. Siscia ma Sziszek, s a másik pannon város: Sirmium emléke is fennmaradt — a szerémsé-gi borbán. De Aquincum megjelölése a középkor-ban: Attila vára, majd: Si-cambria. Csak 900 évvel a honfoglalás után derült ki, hogy a hévizek közti vá-ros Aquincum.

Hogyan? Aquincum lakói idővel elfeledték városuk nevét? Mert a honfoglalók ugyan nem kereszteltek át egy várost sem. Sajnos el kell fogadnunk a tudósok megállapítását: Aquincum 400 után lassan elnépte-le nedett. A várost felgyúj-tották, a rómaiak elmene-kültek. A sérült falak közé „barbár” alföldiek költöz-tek be, de a római városi élet megszakadt. A fürdők elnémultak, a szentélyek, paloták rombadőltek...

A népvándorlás

A következő 500 év tör-ténetét homály fedi. La-katlan volt hosszabb ideig a hely? Vagy mégis pislá-kolt valamilyen élet?

A többi pannóniai város sorsa általában hasonlóan Aquincuméhoz. A leletek

azt jelzik, hogy a népván-dorlás korában az átvo-nuló népek megszálltak a római falak között. Így a longobárdok is Aquincum-ban. Elrejtett kincsüket a mi időnkig megőrizte a dé-li amfiteátrum. Más emlék nem maradt.

De a rejtélyes 500 év miatt tagadjunk meg ezer évet? Pécs vezetői azt hir-detik, hogy városuk két-ezer éves. És sokat tesz-nek, hogy ezt széles kör-ben ismertessék. Pécs első római neve: *Sopianae* is fe-ledésbe merült. S a közép-korban a város latin neve *Quinque Basilicae*, vagyis öt templom. Ez őrizi a né-me: *Fünfkirchen*. Szom-bathelyen is büszkén vall-ják, hogy a várost Claudius császár alapította.

A kövek sorsa

Pécs is kétezer éves. Pe-dig elődje, *Vindobona* nem volt gazdagabb, mint Aquincum. Rómához nem lehet hasonlítani Budapes-tet, Róma, a Város akkor is a nagyság jelképe volt, amikor elnéptelenedett, s már Kecsehegynek hívták a Capitóliumot. De az el-gondolkoztató: volt idő, amikor „tehenek legelész-tek a Fórum Romanumon”, a hajdan kétmilliós Róma húsz-harmincezer főt szá-molt, a fürdők elnémultak, a szentélyek, a paloták rombadőltek és az utód a díszes kövekből ugyanúgy meszet égetett, mint Óbu-dán. S mégis, ki tagadja, hogy szerves kapcsolat van az ókori, a középkori és az újkori Róma között?

Sokféle kontinuitás van. Így kapcsolat a múlt és a jelen között az is, hogy még a kontinuitás szavunk is latin. S latin az óra (ho-ra), az angyal (angelus), vagy a rózsza (rosa).

S tény: sok középkori utunk egykori római út. Tény: Budán ott telepítet-tek szőlőt, ahol már Aquin-cum lakói is szüreteltek. Tény: Óbuda a honfoglalás óta lakott. 1000 körül elő-deink beköltöztek a római omladékok közé, kijavítot-ták a falakat. A középkori Óbuda ugyanúgy Aquin-cum köveiből épült, mint a középkori Pest Contra-Aquincum maradványán.

Talán mégse alaptalan, hogy városunk kétezer éves?

Aczél Kovács Tamás